

Αὕτη ἐν δλιγίστοις ή ἐθελοθυσία τῶν Δημογερόντων Ἀθηνῶν, πρὸς σωτηρίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν συμπολιτῶν των. — Ὁ ή-ρωϊσμὸς οὗτος πολὺ ἀνώτερος τῶν ἐν τῇ μέθῃ τῆς μάχης τοιούτων, εἶναι κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον ἀξιοσημείοτος, καθ' ὅσον ἡ Ἐλλὰς δὲν ἔχει δυστυχῶς νὰ δεῖξῃ πολλοὺς δημογέροντας ἢ ἐν γένει ἄρχοντας; συμμορισθέντας ἐκ τῶν πρώτων τοῦ κινήματος δπερ ἔφερεν δλως, Ἐθνικὸν Χαρακτῆρα, μονογονὸν δὲ καὶ τεθέντας ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐπαναστάσεως πρώτους μαρτυρίσαντας καὶ πρώτους ἀγλήταντας.

H.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

Η ΤΡΙΚΥΜΙΑ

ΤΟΥ

ΣΕΚΣΠΗΡΟΥ

ταλὸς συγγραφεὺς. ἐρωτᾷ. — Ἐπιές ποτες τὸ ἀνατολικὸν ποτὸν τὸ κακλούμενον αστεῖ; Πιστεύω σχι· ἀλλ' οὐδ' ἔγω πώποτες τὸ ἐγεύθην. Λέγουσιν δτι τὸ ποτὸν αὐτὸ δχει τὴν δύναμιν νὰ θυθίζῃ τὸν ἀνθρώπον εἰς ἔκστασιν, λίκιν εὐάρεστον, καὶ νὰ διαθέτη αὐτὸν εἰς ὄντειρα ἀπερίγραπτα. Νομίζεις δτι μεταβαίνεις εἰς κόσμον ἄλλον, ὅγνωστον, κατοικούμενον ὑπὸ ιεωτάτων καὶ περιλαμπῶν ὄντων. Οἱ πόδες σου ἀφίνουσι τὴν γῆν, καὶ, ως νὰ ἔγινες πτερωτὸς, ἀναβαίνεις ἐλαφρῶς εἰς τὸν ἀέρα, θελγόμενος ὑπὸ τῶν μᾶλλον ἐρατειγῶν θερμάτων, καὶ ἀπολαμβάνων, ως ἐκ θαύματος, ἀπέσας τὰς ἐπιθυμίας σου. Λόγου χάριν, ἀν ἥσαι γαστρίμαργος, εὑρίσκεσαι αἴφνης ἀπέναντι πολυτελεστάτης τραπέζης· ἀν ἥσαι διοψήφιος

βουλευτής, βλέπεις ὅτι ή ἐκλογή σου ἐπέτυχε· ἀν ἥσαι μπορόγος εις, εὑρίσκεις ἑτοίμην μεγάλην πλειονοψηφίαν.

Παρόμοιόν τι συμβαίνει μὲ τὴν λεγομένην φανταστικὴν, ἡ ῥωμαντικὴν, ποίησιν, ὅταν εὑρεθῇ μέγας ποιητὴς νὰ σὲ κάμη μετάρρυτον ἐπὶ τῶν πτερούγων του.

Ίσως ἡ παρομοίωσις δὲν εἶναι σωστὴ, καθόσον, ὡς λέγουσι, τὸ ποτὸν ἔκεινο, διὰ τῆς συχνῆς χρήσεως ἀποβαίνει ἐπιβλαβής, ἐνῷ, ἀπεναντίας, ἡ ποίησις ἀνοίγει ἀθώως πρὸ τῶν δφθιχλωδῶν σου τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς, καὶ σὲ ἀπομακρύνει ἀβλαβῆς, ἀπὸ τὸν πραγματικὸν κότιμον, προσπαθοῦσα πολλάκις νὰ σὲ κάμη νὰ λησμονήσῃς τὰς ἀηδίας καὶ τὰς θλίψεις τοῦ βίου.

Ἄλλο δὲ δημέτερος αἰώνιος εἶναι αἰώνιος σκέψεως καὶ κρίσεως, εἶναι ὡς ἀν ἔλεγον οἱ φιλόλογοι, πεζὸς, πεζώτατος. Ἡ φανταστικὴ λοιπὸν ποίησις δὲν δύναται νὰ εἰδομεικήσῃ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Καὶ δτανάκρυψη πρᾶγμά τι μᾶς ἀρέσῃ, θέλομεν νὰ μάθωμεν διατὰ μᾶς ἀρέσει, καὶ ἀν πρέπη νὰ μᾶς ἀρέσῃ. Όμοιάζομεν τὰ πκιδία, τὰ δποῖα ἔχοντα ἀνά χειρας παίγνιον ἡχηρὸν ἢ χορεύον, θέλουσιν ἀμέσως νὰ τὸ ἀνοίξωσι διὰ νὰ εἰδωσι τὶ τὸ κάμνει: νὰ ἡχῇ ἢ τὶ τὸ κάμνει: νὰ χορεύῃ ἀλλὰ μόλις τὸ ἀνοίξωσι, μανθάνουσι μετὰ λύπης δτι τὸ ἄθυρμα ἔκεινο οὔτε ἡχεῖ, οὔτε κινεῖται, πλέον.

Ποίησιν τοιαύτην οὔτε ἐγνώριζεν, οὔτε ἤγγιπα, δ ἀρχαῖος κόσμος, καὶ μάλιστα δ Ἑλληνικός. Ἡ Ἑλληνικὴ ποίησις ἐλάτρευε τὸν ἥλιον, ἡ φανταστικὴ ποίησις, γέννημα ἐποχῶν ἀπανθρώπων, ἐλάτρευε καὶ λατρεύει, κατ' ἀπομίμησιν, τὸν τερόμον καὶ τὴν φρίκην. Ἡ φαντασία λοιπὸν ἦτο καὶ εἶναι ἐλευθέρα νὰ μεγαλοποιήσῃ τὰ φρικαλέα αἰσχυλοφργήματα ἐποχῆς τιγος καὶ νὰ πλάσῃ νέα ἔτι φρικωδέστερα. Εἰς ἐποχὰς παρελθούσας, δ ἀνθρωπος, συνειθισμένος ν ἀκούῃ καὶ νὰ βλέπῃ τὰ φρικώδη, ἠρέσκετο, καὶ δτεν ἥκουε, καὶ δταν ἀνεγίνωσκε, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ φρικωδέστερα τῶν τερατουργημάτων. Ἡ φαντασία συνεβάδιζε μὲ τὰ ἄγρια ἥθη τῆς ἐποχῆς, ἢ τῆς γνωστῆς τότε, κατὰ παράδοσιν μόνον, ίστορίας τῶν προγεγενημένων, ἢ μυθολογημένων.

Ἀφότου ἡ Ἑλληνικὴ Μούσα ἐσίγησε, διεδέχθη αὐτὴν ἀγρία τις δραματικὴ ψχλυωδία, ἀκριβής εἰκὼν τῆς ἄγριάτητος, τῶν βο-

ρείων λαῶν, παρὰ τοῖς ὄποισις ἐγεννήθη καὶ ἀνεπτύχθη. Ἡ ἑλληνικὴ Μοῦσα ἡτον ἡμερος, ὃς εἶναι ἡμερος; ὁ οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος, ἡτο φιλάνθρωπος ὃς εἶναι φιλάνθρωπος ἡ Ἑλληνικὴ καρδία. Ἡτον ἀδύνατον εἰς τὸν ἀρχαῖον Ἑλληνα, ὃς εἶναι καὶ εἰς τὸν γεώτερον, νὰ εἰδῇ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου βασανιζομένους ἢ ἀπαγχούζομένους, σφαζομένους ἢ αὐτοκτονοῦντας, νὰ εἰδῇ τάφους ἀνοικτοὺς καὶ νεκροὺς ἐξ αὐτῶν ἐξερχομένους, νὰ εἰδῇ, τέλος πάντων, τρεῖς καὶ τέσσαρας πίπτοντας καὶ κλεισμένους εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν λάκκον κοιμητηρίου τινος. Τοικῦντα φοβερὰ θεάματα, ἀντὶ νὰ κινῶσι τὸν ἔλεον, ἐξεγείρουσι τὴν φρίκην καὶ τὴν ἀγανάκτην, καὶ ἡ δραματικὴ ποίησις γάνει τὸ κυριώτερον καὶ τὸ θελκτικότερον καὶ τὸ διδακτικότερον αὕτης προσόν, καὶ καταντῷ ἀξίᾳ ἀποστροφῆς. Ο λόγος ἐνταῦθα περὶ τῆς ἀγγλικῆς καὶ τῆς γερμανικῆς δραματικῆς ποιήσεως, ίδιως δὲ περὶ τῶν δραμάτων τοῦ Σεκοπήρου. Οἱ ἴταλοι καὶ οἱ γάλλοι δραματογράφοι ἀνήκουσιν εἰς σχολὴν ἄλλην, καὶ περὶ αὐτῶν δὲν πρόκειται ἐνταῦθα. Αὐτοὶ ἡθέλησαν νὰ μιμηθῶσιν τὴν ἀρχαίαν Μοῦσαν, ἀλλὰ τὸ δράμα τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὔριπίδου καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους εἴναι ἀμίμητον, καὶ ὁ ἐπιχειρῶν νὰ μιμηθῇ αὐτοὺς δὲν κάμνει ἄλλο εἰμὴν νὰ παραγγωρίσῃ μεγάλην τινα ἀλλήθειαν. Ο Ἑλληνικὸς κόσμος οὔτε ἐφάνη οὔτε θὰ φανῇ πλέον. "Αν ἡτο δυνατὸν νὰ ἀναφανῇ, βεβαίως θὰ ἔδι:δε—καὶ θὰ τοὺς ἔδι:δε μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα—δραματοποιοὺς παρευφερεῖς τῷ Σοφοκλεῖ τῷ Εὔριπίδῃ καὶ τῷ Ἀριστοφάνει. Μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, ὅμως συναπαλέσθη καὶ τὸ δράμα ὄποιον, κατ' ἀκριβῆ σημασίαν, πρέπει νὰ ἐννοηθῇ. Αὕτη ἡ ἴστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἴναι τὸ ἐξοχώτερον τῶν δραμάτων πάσης ἐποχῆς. Ἡ δραματικὴ ἔμπνευσις ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἴστορίᾳ τῆς μεγαλοδέξου ταύτης χώρας. Τὸ μέγχα τοῦτο πλεονέκτημα λείπει διλοτελῆς ἀπὸ τὴν ἴστορίαν τῶν λαῶν τῆς Δύσεως, καὶ μάλιστα τῶν Βρετανῶν λαῶν, τῶν ὄποιών οἱ δραματοποιοὶ θαυμάζονται περισσότερον. Ο Ἑλληνικὸς μῦθος ἡτο τέλειον ἀπεικόνισμα τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου καὶ τῶν περιπετειῶν αὐτοῦ, ἡτον ἡ ἀνάπτυξις παντὸς ἀγαθοῦ καὶ εὐγενοῦς αἰσθήματος, ἡτον ἡ πρωτωποίησις τῆς θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς ἀγωγῆς λαοῦ τοῦ

δποίους ή καρδία ήσθάνετο τοὺς ἵερωτέρους παλιμοὺς τῆς; ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἀλλ' ή ἴστορία τῶν βορείων μάλιστα λαῶν τῆς Εὐρώπης ἀποπνέει πανταχόθεν τὴν δυσωδίαν τῆς; βρεθαρότητος, τῆς ἀγριότητος καὶ τῶν αἱμοθόρων ἐκείνων δικηέσσεων, αἴτινες ἡ ποκλείσουσι τὸν ἔλεον καὶ διεγείρουσιν οὐχὶ τὴν θλίψιν, οὐχὶ τὴν τρυφερότητα, οὐχὶ τὸν πόνον, ἀλλὰ τὴν ἀγανάκτησιν. Ὁ ἔλλην ἐνεπνύετο ἀπὸ τοῦ Θεοῦς αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ μειδίαμα τῆς ἑλληνικῆς φύσεως, ὁ δὲ βρέειος τῆς Δύσεως ἀπὸ τὰ φαντάσματα, ἀπὸ τὰς μαγείας, ἀπὸ τὰς μαγγανείας τῶν ἀθιγγανίδων, ἀπὸ τοὺς διαβόλους, ἀπὸ τοὺς βρυκόλακας, καὶ ἀπὸ τὰ μαντεύματα τῆς στρίγγλης τοῦ χωρίου, καὶ προσέτι ἀπὸ τὴν ἀγριότητα τοῦ αἰλιματος. Ὄποιχ διαφορά! Ὁ ἔλλην φάκτειρε τὸν φρενοβλαβῆ, ἀλλ' δι βρέειος τῆς Δύσεως ἐφιλοτιμεῖτο καὶ φιλοτιμεῖται νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὴν σκηνὴν ὡς σύμβουλον ἀπομωρασμένου βασιλέως! Τὶ δλεθριώτερον, τὶ ταπεινότερον βασιλέως παράφρονος!!

Καὶ θέλοντες, καὶ μὴ θέλοντες ἀπεμακρύνθημεν ἵσως τοῦ προκειμένου πλέον τοῦ δέοντος. Τὸ κύριον θέμα τοῦδε εἶναι τὸ δρᾶμα τοῦ Σεκσπήρου, τὸ ἐπιγραφόμενον *Τρικυμία*.

Ὅτι δὲ Σεκσπήρος εἶναι ζωγράφος ἀμίμητος τῶν χαρακτήρων, οὐδεὶς δύναται νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ. Ἀλλ' ὅ, τι ἡ ἐν γένει φιλολογία ἔννοει δρᾶμα, τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς κρίσεις, οὐπέρ καὶ κατά, παμπόλλους. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι δὲ ο Σεκσπήρος ἐθαυμασθητὸν τῶν συγχρόνων συμπατριωτῶν αὐτοῦ, διότι εἰς τὰ δράματά του ἔβλεπεν δὲ ἀγγλικὸς λαὸς τὴν ἴστορίαν τῆς πατρίδος του, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα, τὰς διαθέσεις, τὰς κλίσεις, τὰς πράξεις ἢ τῶν προγόνων, ἢ καὶ προσώπων ζώντων, ἢ ποδὸς μικροῦ παρελκλυθέτων, κοινωνικῶς δὲ καὶ πολιτικῶς ἐνδιαφερόντων τὸ κοινόν. Ὁ Σεκσπήρος ἐλάμβανεν ὑπόθεσίν τινα, λόγου χάριν, ἵταλην ὡς δραματικὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ' εἶχε τὴν ἴκανότητα νὰ τὴν ἔξαγγλιζῃ, διὰ τὸ συμφέρον τὸ δποίου ἥσθάνετο νὰ ἐπιτύχῃ τὸ δρᾶμα του διδασκόμενον ἐν Ἀγγλίᾳ. Καὶ δμως, ἥλθεν ἐποχή, ὅτε δὲ Σεκσπήρος, καὶ ἐν αὐτῇ ἀκόμη τῇ Ἀγγλίᾳ, ἐλησμονήθη. Ἀλλὰ ζῶμεν εἰς καιροὺς καθ' οὓς δ συρμὸς βασιλεύει, καὶ σήμερον πάλιν εἶναι τοῦ συρμοῦ, εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἴδιως καὶ τὴν Γερμανίαν, δ Σεκσπή-

ρος νὰ ἀποθεόνεται καὶ νὰ τιτλοφορῆται ὡς ὁ πρώτιστος τῶν δραματοποιῶν πάσης χώρας καὶ ἀπάντων τῶν αἰώνων! Κατὰ συναίσθησιν δέ, καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ πλεῖστοι φιλοτε- μοῦνται νὰ γράφωσι περὶ τῶν δραμάτων αὐτοῦ. Ἡ μανία αὕτη κατέλαβε πολλοὺς καὶ ἐν Ἑλλάδι. Πόσα δὲν ἐρρέθησαν περὶ Σεκ- σπήρου ἐν τοῖς φιλολογικοῖς Συλλόγοις τῶν Ἀθηνῶν! Καὶ ὅμως, ἐν ταῖς Ἀθήναις, ἐλησμονήθη δὲ Σοφοκλῆς! ‘Υπὸ τῆς ίδιας μα- νίας κατελήφθημεν καὶ ἡμεῖς, ἀλλὰ δὲ’ ἀλλον λόγον. Θέλομεν νὰ φέρωμεν εἰς γνῶσιν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου τὸ παραδοξότερον τῶν δραματικῶν ἔργων τοῦ μεγάλου ποιητοῦ.

Λέγουσί τινες δὲ τὸ παραδοξότερον τῶν δραματικῶν ἔργων τῆς ῥωμαντικῆς σχολῆς εἶναι δὲ Μαυρόδεος τοῦ Βύρωνος· ἀλλὰ δημοτικούμεν δὲν εἶναι ή Τρικυμία τοῦ Σεκσπήρου. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπροτιμήσαμεν αὐτό.

Τὶ εἶναι λοιπὸν ή Τρικυμία;

‘Ο Σεκσπήρος εἶχεν, ως εἴπομεν, τὴν ἔξαλλον φαντασίαν νὰ γράψῃ δράματα περὶ πάσης ὑποθέσεως, ἀνεξετάστως ἀνήνθησις ἦτις τοῦ ἥρχετο πατὰ νοῦν ἢ τὸ δραματικὴν ὑπόθεσις, ἢ σχ. Τὴν ἔκαμψε δὲ, κατὰ τὸν ἴδιον τοῦ τρόπουν, δραματικήν, διποτικήν, ἀρέσην εἰς ἄγγλους ἀκροατάς. Διὰ τὸν λοιπὸν κόσμον δὲν τὸν ἔμελε. Ἡρχισεν ἀπὸ τὴν κωμῳδίαν καὶ ἀπέληξεν εἰς τὴν τραγῳ- δίαν. Κυρίως δημοτικούς εἶπεν, εἰς τὸν Σεκσπήρον ὑπῆρξαν ή κωμῳδία καὶ ή τραγῳδία ἡνωμέναι, δὲ Ἡράκλειτος καὶ δὲ Δημόκριτος πρώ- την φορὰν περιπτυγμένοι ἀλλήλοις. Τοιαύτην εἶχεν ίδεαν δὲ Σεκ- σπήρος περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τούλαχιστον τοιαῦτα ἥθελε νὰ τὰ παριστῇ. Ἐπειθύμει νὰ κάμνη τὸν θεατὴν νὰ γελᾷ, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ τὸν κάμνη καὶ νὰ φρικιᾷ! Ἐγραψε τραγῳδίας ἐρωτικάς, καὶ, ὕστερον ἀπὸ αὐτάς, τραγῳδίας εἰκονιζούσας πάθη λισχυρά, ως τὸν Μακβέθ, τὸν Ἀυλετόν, τὸν Ὀθέλον, τὸν βασιλέα Δήρ. Ἐγραψε προσέτι δράματα ἴστορικά, ἐκ τῆς ἀγγλικῆς ἴστο- ρίας πηγάζοντα, ως τὸν Ἰωάννην, τὸν Ἐρρίκον, τὸν Ριχάρδον· Ἐγραψε περιπλέον δράματα, ὃν τὴν ὑπόθεσιν ἥρύσθη ἐκ τῆς ῥω- μαϊκῆς ἴστορίας, ως τὸν Ἰούλιον Καίσαρα, τὸν Κοριολάνον, τὸν Ἀντώνιον. Καὶ, τέλος πάντων, ἔφθασε εἰς ὅ,τι λέγομεν θαυμα-

στόν, ήγουν εἰς γεννήματα τῆς ἴδιας του φαντασίας. Ἀφοῦ, κατὰ τὴν νεότητά του, ἐφαντάσθη τὸ χριτωμένον ἐκεῖνο "Οὐειροὶ ἑαριηῆς ρυκτός, κατὰ τὰ τέλη τοῦ σταδίου του, καὶ ὅχι μακρὰν τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτοις τῆς ζωῆς του, ἡ ἕκταχτος φαντασία του ἐγονιμοποίησε τὴν Τρικυμίαν.

Μυρίαι δσαι ἔρευναι ἐγένοντο ὅπως βεβαιωθῇ πόθεν ὁ Σεκσπῆρος; ἡγύσθη τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δράματος ιούτου. Οἱ κριτικοὶ ἐρίζουσι μεταξὺ των καὶ περὶ τούτου, καὶ περὶ τῆς χρονολογίας τῆς Τρικυμίας. Τέλος πάντων, σήμερον ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι πινανῶς ὁ ποιητὴς νὰ ἔλαχθεν ἀφορμὴν νὰ γράψῃ τὸ δράμα αὐτὸ ἐκ τοῦ ἐφεξῆς περιστατικοῦ: Τὸ 1609, ὁ Γεώργιος Σῶμερος καὶ ἄλλοι ἐπεχείρησαν θαλασσοπορίαν πρὸς τὸν νέον κόσμον, κυρίως δὲ ἐπιθυμοῦντες νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν Βιργινίαν. Ο στολίσκος ἀνεχώρησεν, ἀλλὰ φοβερὰ τρικυμία ἀπώθησε μακρὰν αὐτῶν τὴν στολαρχοῦσαν ναῦν, ητοις ἔφερε τὸν Σῶμερον. Ἐλογίσθη λοιπὸν ἡ ναῦς αὕτη ἀπολεσθεῖσα. Ἀλλ' ὡς ἐκ θαύματος, ἡ ναῦς εἶχε σωθῆ, προσγωρήσασα μεταξὺ δύω σκοπέλων ἀπέναντι τῆς Βιρμάνδης. Ἡ Βιρμάνδη ἦτο γνωστή, καὶ ἐκαλεῖτο νῆστος τῶν διεβόλων. Ἐκεὶ εὗρεν δὲ Σῶμερος, μετὰ τοῦ πληρώματός του, ἄσυλον, ἥδυνήθη δὲ νὰ ἐπιδιορθώσῃ τὸ πλοϊόν του καὶ ν^τ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Βιργινίαν.

Τὸ συμβόλιν τοῦτο, κατὰ τὸ 1610, ἐγένετο κοινὸν εἰς τὸν λαὸν τῆς Ἀγγλίας. Ὁ λόρδος Σουταμπτών, φίλος καὶ προστάτης τοῦ Σεκσπήρου, εἶχε χορηγήσει βοηθήματα· ὑπὲρ τῆς θαλασσίας ἐκείνης ἐκδρομῆς. Ἐκ τούτων λοιπὸν εἰκαζεται ὅτι ὁ Σεκσπῆρος ἔλαβεν ἀφορμὴν καὶ ἔγραψε τὴν Τρικυμίαν. Καὶ ἡ εἰκασία αὕτη δὲν εἶναι ἀπίθανος, ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι μικρὸς ἀφορμὴ ἐκ τῆς ἐλληνικῆς ἢ τῆς ῥωμαϊκῆς ἱστορίας, κυρίως δὲ ἐκ τοῦ Πλουτάρχου, ἵταλικά τινα διηγήματα, ἢ παραδόσεις τινες ἀγγλικαὶ ἢ δανικαί, μετεβάλλοντο ὑπὸ τοῦ Σεκσπήρου εἰς δράματα, μετὰ τοσάντης εὐκολίας, μεθ' ὅσης δὲ θαυματοποιίς τελεῖ τὰ θυμράσια σκευαρήματά του, ἐκπλήττων τοὺς θεατὰς αὐτοῦ.

Ἡ πλοκὴ τοῦ φανταστικοῦ δράματος τῆς Τρικυμίας εἶναι ἡ ἐφεξῆς:

Εύτυχιος, δοὺξ τῶν Μεδιολάνων, κλίσιν ἔχων πρὸς τὰ γράμματα, ὡσχολεῖτο εἰς μελέτας, καὶ ἐκαλλιέργει τὰς μυστηριώδεις τότε λεγομένας ἐπιστήμας. Εἶχεν δῆμος τὸ ἐλάττωμα νὰ παραμελῇ τὴν διοίκησιν τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ, ἀφίνων σύτὴν εἰς τὰς χειραρχίας ταῦ ἀδελφοῦ του Ἀντωνίου. Οὗτος, φιλόδοξος ὅν, καὶ συνεταιρισθεὶς μετὰ τῶν προύχόντων τῶν Μεδιολάνων, ἀπεφάσισε νὰ ἀρπάσῃ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ὁθεν, συμμαχήσας μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Ἀλόνσου, ἐδέχθη τὴν ἐπικυριαρχίαν αὐτοῦ, καὶ τὸν Εύτυχιον, μετὰ τῆς θυγατρός του, μικρᾶς ἔτι εὖστις, ἔβαλεν εἰς πλοιάριον, τὸ δόποιον ἄφησεν εἰς τὴν Θάλασσαν ἀδιοίκητον διὰ νὰ καταποντισθῇ. Εἰς τῶν αὐλικῶν, ἀνὴρ ἀγαθὸς, Γονζάλβος καλούμενος, προμηθεύει εἰς τὸν Εύτυχιον τὰ ἀναγκαῖα ἐνδύματα καὶ τὰς ἀναγκαῖας τροφὰς, καὶ, δῆμου μὲ αὐτὰ, μεταφέρει εἰς τὸ πλοῖον καὶ τὰ τόσον ἀγαπητὰ αὐτοῦ βιβλία, ἔνεκα τῶν δποίων ἀπώλεσε τὰ κράτος του.

Ἡ τύχη ἔφερε τὸ πλοιάριον εἰς νησόν τινα, τὴν δποίαν ὁ ποιητὴς δὲν δύναται εἰπεῖν. Ἡ νησος αὕτη ἐκατοικεῖτο ὑπὸ ἑνὸς καὶ μόνου ἀνθρώπου, δστις εἶχε πλείστην δμοιότητα μὲ κτῆνος ἄγριον, δὲν ἐλάλει δὲ καμμίαν γλώσσαν.

Ο Εύτυχιος ἐδίδαξε τὸν ἀγριάνθρωπον αὐτὸν νὰ δμιλῇ, καὶ, διὰ τῆς μαγικῆς αὐτοῦ δυνάμεως, κατώρθωσε νὰ δποτάξῃ εἰς τὴν θέλησίν του, ὅχι μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ δαιμόνια τῆς νησοῦ, καὶ μάλιστα ἀγαθοποιὸν τινα δαιμόνια, δν ὁ ποιητὴς ἀποκαλεῖ ἐναέριον δαιμόνια. Ἐπιμελούμενος δὲ τὴν ἀγωγὴν τῆς μικρᾶς θυγατρός του ἔκρυπτεν εἰς αὐτὴν, ἐνόσῳ τοῦ μικρά, τὴν ἀληθινὴν αὐτοῦ κατάστασιν καὶ τὸ παρελθόν αὐτοῦ μεγαλεῖν.

Συμβάν δῆμος ἀποσδόκητον ἔρχεται εἰς βοήθειαν τοῦ Εύτυχίου. Τὸ συμβάν δὲ τοῦτο ἐχρησίμευσεν δπως ἐκδικηθῆ εὔγενῶς, καὶ συγγρόνως ἀποκαταστήσῃ τὴν θυγατέρα του εύτυχη, φθίσασαν ἥδη τὸ 17^ο ἔτος τῆς ἡλικίας.

Ο Ἀλόνσος, βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, μετὰ τοῦ δποίου εἶχε συμμαχήσει δ ἀδελφὸς τοῦ Εύτυχίου Ἀντώνιος, εἶχεν ἐκδώσει εἰς νύμφην πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Τήνυτος τὴν θυγατέρα του Κλαριβίλην. Τὴν νύμφην ταύτην συνώδευσαν εἰς Τήνυτα ὁ πατὴρ

αὐτῆς, δούλου του Φερδινάνδος, δούλου του Σεβαστιανός, καὶ δούλου της Αντώνιος δούλου της γενόμενος εἰς αὐτὸν ὑποτελής, καὶ νῦν δούλη τῶν Μεδιολάνων.

Κατὰ τὴν εἰς Νεάπολιν κάθοδον τοῦ συμπεθερίου τούτου, τὸ πλοῖον διέβαινε πλησίον τῆς νήσου ὅπου ἔμενεν δούλος της Εὐτύχιος οὗτος, δυνάμει τῆς ὑπερφυσικῆς ἐπιστήμης του, ἔλαβε τὴν ἔμπνευσιν περὶ τῆς πλησιάσεως τοῦ πλοίου, καὶ ἐπικαλεσθεὶς τὰ δαιμόνια τῆς νήσου, ἐξήγειρε φοβερὰν τρικυμίαν, καταποντήσαται καὶ τὸ πλοῖον καὶ τὸ πλήρωμα.

Οὕτω προλογίζεται δούλοις τῆς τρικυμίας. Βένοεῖται οἰκοθεν δτι ή τρικυμία ἔκεινη καὶ τὸ ναινάγιον ἔκεινο εἶναι ἀλληγορία, καθαρὸν καὶ ἀθῶν ἀποτέλεσμα μαγείας. Οἱ τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου ἀποτελοῦντες μετεφέρθησαν ὑγιεῖς εἰς τὴν νήσον, ἄλλος ἐδώθεν καὶ ἄλλος ἔκειθεν. Ο βασιλεὺς Ἀλόνσος μετὰ τοῦ Αντώνιου, καὶ δούλος σύμβουλος Γονζάλβος, καὶ ἄλλος ἐκ τοῦ πληρώματος, πιστεύουσιν δτι δούλος Φερδινάνδος ἀπωλέσθη, ἐνῷ οὗτος μετεφέρθη ὑπὸ τοῦ ἀγαθοποιού δαιμονος εἰς ἄλλο μέρος τῆς Ἰδίας νήσου.

Ο Εὐτύχιος διηγεῖται τότε πρὸς τὴν θυγατέρα του τὴν ἴστορίαν τοῦ βίου του, καὶ τὴν διαβεβαιοῦ περὶ τῆς τύχης τῶν νομιζομένων ὡς ναιναγῶν, ὑπὲρ τῶν ὅποιων αὐτὴ δεικνύει συμπαθείας.

Ο ἀγαθοποιὸς δαιμόνων, ἐν τούτοις, διασκεδάζει διὰ τῆς ψαλμωδίας του, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Εὐτύχιου καὶ τῆς Μιράνδο, τὸν νέον Φερδινάνδο. Οἱ δύο νέοι βλέπονται πρὸς ἀλλήλους; καὶ ἔρωτεύονται. Ο πατήρ, δστις ηγαριστήθη ἐκ τούτου, ἢ μᾶλλον αὐτὸς τὸ ἐπροκάλεσε, δεικνύει ἀπεναντίας δυσπιστίαν πρὸς τὸν ξενιζόμενον νέον καὶ τὸν ὑποχρεόνει εἰς ἐργασίας δουλικὰς, θέλων οὕτω νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐπιμονήν του εἰς τὸν ἐκδηλωθέντα αὐτοῦ ἔρωτα. Ο Φερδινάνδος ὑπακούει εὐχαρίστως καὶ μεταφέρει ζύλα εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Εὐτύχιου. Δι' αὐτὸν, μόνη εὐτύχια ἦτον νὰ εὑρίσκεται πλησίον τῆς ποθητῆς του νεάνιδος ἥτις, συλληπουμένη αὐτὸν, τοῦ ἐξηγεῖ τὸν ἔρωτά της καὶ τοῦ προσφέρεται εἰς γάμον. Εγγούτω, δούλος της Γονζάλβος, κατα-

βληθέντες ἐκ τοῦ κόπου καὶ τοῦ κινδύνου, ἀπεκοιμήθησαν, δὲ δὲ
Ἀντώνιος καὶ δὲ Σεβαστικὸς, κακοποιοὶ ἀνθρώποι, μελετῶσι
τὴν δολοφονίαν τοῦ Ἀλόνσου, καὶ δὲ Σεβαστικὸς, παρακινηθεὶς
ὅπερ τοῦ Ἀντωνίου, ξιφουλκεῖ κατὰ τοῦ Γονάλβου, θέλων ν' ἀ-
παλλαχθῆ τοῦ ἐνοχλητικοῦ καὶ πιστοῦ τούτου ἀνθρώπου. Ἐν τῷ
μεταξὺ δὲ δὲ Ἀντώνιος ἔμελλε νὰ φροντίσῃ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν
Σεβαστικὸν ἐκ τῆς πρὸς τὸν Ἀλόνσον ὑποταγῆς του. Ἄλλ' δὲ
ἀγαθοποιὸς δαίμων, δὲ ἐναέριος δαίμων, ἀγρυπνος πάντοτε, ἔξυ-
πνῳ ἐγκαίρως τὸν Γονάλβον, καὶ λυτρόνει οὕτω τὸν βασιλέα
Ἀλόνσον.

Ο Καλίθαιος; — οὕτω ὠνομάζετο δὲ ἀγριάνθρωπος τῆς νήσου —
ἐμυκτήριζε πάντοτε τὸν εὔρογέτην του Εὔτύχιον, θεωρῶν αὐτὸν ὡς
ἄρπαγα τῆς νήσου ἐκείνης τὴν δοπίαν πρότερον ἐπίστευεν ὅλην ἵδι-
κήν του. Αἴφνης δὲ ἀγριάνθρωπος βλέπει ἐρχόμενον ἄγνωστόν τινα
καὶ ἀρχίζει νὰ φοβηταί. Ρίπτεται λοιπὸν χρυσαῖς τότε δὲ φθάνει δὲ
Τριγκοῦτος, ἀρά αἰος γελωτοποιὸς, εἰς ἐκ τοῦ διασωθέντος πλη-
ρώματος. Ο Τριγκοῦτος αὐτὸς ἐκλαμβάνει τὸν Καλίθαιον ὡς
ἰχθύν νεκρὸν, καὶ ῥίπτεται, ἐπάνω του, ἐκτάδην. Ἄλλος δὲ τοῦ
διασωθέντος πληρώματος, δὲ τροφοδότης Στέφανος, κρασοκανά-
ται φοβερὸς, δστις κατώρθωσε νὰ εῦρῃ φιάλην οίνου ἐκλεκτοῦ,
ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ. Ἀναγνωρίζει τὸν σύντροφόν του Τριγκοῦ-
τον, ἀλλὰ, βλέπων δτε δὲ Καλίθαιος δὲν ἔτο νεκρός, τοῦ δίδει
τὴν φιάλην νὰ πίῃ, καὶ τότε δὲ ἀγριάνθρωπος προσφέρεται μετὰ
σεβασμοῦ πρὸς τὸν Στέφανον. Τὸν ἀνακηρύξτει λοιπὸν δεσπότην,
καὶ τοῦ προτείνει τὸν ἔξολοθρευμὸν τοῦ Εὔτυχίου, τὴν ἀρπαγὴν
τῆς θυγατρός του καὶ τὴν κυριαρχίαν τῆς νήσου. Ο Στέφανος δέ-
χεται τὰς προτάσεις, καὶ δὲ Καλίθαιος; τὸν πείθει νὰ ὑπάγη νὰ
φονεύσῃ τὸν Εὔτυχιον, κοιμώμενον ἐν τῷ ἄντρῳ αὐτοῦ.

Ο Εὔτυχιος, ἐν τοσούτῳ, πεπεισμένος περὶ τοῦ ἀμοιβαίου ἔρω-
τος τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Μιράνδος, δίδει αὐτὴν σύζυγον πρὸς
ἐκεῖνον. Ἄλλα, θελήσας ὅπως διατρανωθῇ ἢ εὐγενῆς τοῦ νέου ἀ-
γαγῆ, ἀπαίτει νὰ ὑποσχεθῇ οὗτος δτε θὰ σεβασθῇ τὴν νέαν,
μέχρις οὗ δὲ γάμος τελεσθῇ ἐπισήμως. Κατόπιν ἔτοιμάζει χορὸν
προσωπιδοφόρων ἀλλ' ἐνῷ οὗτοι χορεύουσιν, δὲ Εὔτυχιος ἀποχαι-

οετῷ τοὺς μελλονύμφους, ἐνθυμηθεὶς τὴν συσωμοσίαν τοῦ Καλιθάνου, ἀποκαλυφθεῖσαν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἐναερίου ἀγαθοῦδαίμονος.

Ο δαίμοναν οὖτος τιμωρεῖ τοὺς μωρούς ἐκείνους καὶ κακοήθεις συνωμότας τοῦ Καλιθάνου. Ἐνῷ αὐτῷ, ἥτοι δὲ Τριγλοῦτος καὶ δὲ Στέφανος, εὑρόντες ἐνδύματά τινα, διεσπαρμένα, τῇδε κακεῖσσε, εἰς τὴν νῆσον, ἡτοιμάζοντο νὰ στολισθῶσιν ἐνχντίον τῆς γνώμης τοῦ φιλυπόπτου Καλιθάνου, σμῆνος κυνῶν τοὺς κυνηγῷ καὶ τοὺς διασκορπίζει μακράν τὸν ἔνα τοῦ ἄλλου.

Ἐξ ἄλλου, ἐνῷ δὲ Ἀλόνσιος, δὲ Σιβαστιανὸς, δὲ Αντώνιος καὶ δὲ Γονζάλεος ἐκάθησαν νὰ δειπνήσωσι, παρηνωχλήθησαν μεγάλως ὑπὸ τινος ἀρπυίας, ἥτις δὲν ἦτον ἄλλο τι παρὰ αὐτὸς δὲ ίδιος ἐναέριος ἀγαθοποιὸς δαίμοναν, ὅστις ἐπιπλήττει τὸν Σιβαστιανὸν καὶ τὸν Αντώνιον διὰ τὰ ἀμαρτήματα καὶ τὰς σκευωρίας των, καὶ ἐμφυσσᾷ εἰς αὐτοὺς μανιώδεις παραφοράς.

Ο Εὔτύχιος, ἔμπροσθεν τοῦ ἀντροῦ αὐτοῦ, ἀναμένει τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως. Ἐρχονται οὖτοι φρενητιῶντες. Ο Εὔτύχιος, ἐνδεδυμένος ἀκόμη ὡς μάγος, λέγει κατὰ πόσωπον ἀμφοτέρων τὰ ἐγκλήματά των, καὶ φανερόνεται πρὸς αὐτοὺς ἁποίος πράγματι εἶναι. Διὰ νὰ ἡσυχάσῃ δρμως τὸν βασιλέα Ἀλόνσον, τὸν πιστεύοντα ὡς πνιγέντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ ναυαγίῳ, τοῦ δεικνύει τὸν υἱόν του Φερδινάνδον, πατζούτα σκάκι μετὰ τῆς θυγατρός του, ἐντὸς τοῦ ἀντροῦ αὐτοῦ. Τὰ πάντα ἐλησμονήθησαν, τότε, καὶ οἱ πάντες ἐσυγγωρήθησαν δρμοῖσιας, ὅλοι δὲ, μετρηθέντες, εὑρέθησαν σωστοὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν, καὶ προσέτι εὑρέθησαν δποῖοι ἀπ' ἀρχῆς ἦσαν. Ο μὲν γνωρίζει τὸν δὲ, καὶ ἡ ὑπὸ τῶν κυμάτων συντριψθεῖσα ναῦς ὑπάρχει σώκ, καὶ τὸ πλήρωμα ὅλον σῶον, τὸ δποῖον δὲ βασιλεὺς ἐνόμιζεν διὰ ἀπολεσθὲν, ὅλοι, τέλος πάντων, εὑρέθησαν ἐκεῖ σῶοι καὶ ὑγιέστατοι! Ετοιμαζούται λοιπὸν ὅλοι νὰ μεταβῶται εἰς Νεάπολιν, ὅπου θέλουσι τελεσθῆ ὡς γάμοι, καὶ δὲ Εὔτύχιος, σκοπεύων νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ Μεδιόλανα, συλλογίζεται τὶ νὰ γράψῃ εἰς τὸν τάφον του.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο δρᾶμα, τὸ δποῖον μᾶλλον κωμῳδία δύναται νὰ θεωρηθῇ παρὰ ἄλλο τι. Δι' ἡμᾶς, οὔτε κωμῳδία εἶναι, οὔτε τραγῳδία. Η δράσις ὅλη ἀνήκει εἰς τὴν μα-

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΣΚΟΒΕΛΕΦ

γείαν τοῦ Εὔτυχίου καὶ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἐναερίου δαίμονος. Μέθυσοι δὲ καὶ μωροὶ διασκεδάζουσιν ἐν ταῖς δραματικαῖς περιπετείαις, καὶ, διὰ τῆς ἐπιπλήξεως, τὴν δποίαν ὑπὸ τοῦ ἀγαθοποιοῦ δαίμονος λαμβάνουσι, καὶ διὰ τῆς καταδιώξεως αὐτῶν ὑπὸ σύνηνους κυνῶν, ἔρχεται ἡ λύσις καὶ ἡ καταστροφή!

Ποία δόμως ἡ δέσις τοῦ δράματος; Καμμία. Καὶ εἰς τοῦτο πάντες συμφωνοῦσι. Ἀλλά, τὶ θὰ εἰπῆτε, ἂν ἀναγνώσητε τοὺς μεγάλους θαυμασμοὺς μεγίστων φιλολόγων περὶ τοῦ δράματος αὐτοῦ; Βεβαίως, εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Σεκσπέρου, ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅντες μεθύσων καὶ φαυλοθίων, καὶ μωρῶν καὶ τρελλῶν, καὶ μαγισσῶν, καὶ δαιμονίων, δρᾶμα, διδαχούμενον, δὲν ἥδυνατο νὰ εύδοκιμήσῃ καὶ κριθῇ ὡς δρᾶμα ἄξιον λόγου. Αὐτὴν ἡ βασίλισσα Ἐλισάβετ εἶχεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς περίφημόν τινα γόντα, τὸν Ἰωάννην Δῆ, τὸν δποίον ἐπίσης ἐτίμα μὲ τὴν φιλίαν του καὶ αὐτὸς δ λόρδος Λεϊκέστερ! Αὐτὴν εἶναι ἡ μεγαλητέρα δραματικὴ ἵκανότης τοῦ Σεκσπέρου, δτι ἐγνώρισεν δποίον δραματοποίὸν ἀπήτουνος καὶροὶ ἐκεῖνοι, καθ' οὓς αὐτὸς ἔζη. Ἡ ἵκανότης αὕτη εἶναι ἀξία μεγίστης ἐκτιμήσεως, καὶ ηὐχρόμεθα οἱ παρ' ἡμῖν περὶ τὰ δραματικὰ δσχολούμενοι νὰ εἰχον τὴν τοιαύτην ἵκανότητα, διὰ νὰ γίνωσιν ὠφέλιμοι, ὡς ἐγένετο δ Σεκσπέρος. Ἐκ τούτου δὲ κυρίως ἐδόθη ἀφορμὴ δπως θαυμασθῇ παρὰ τῶν συγχρόνων του, καὶ δ θαυμασμὸς ἐκεῖνος ἐπανέρχεται κατὰ κκιρούς, εἰς τε τὴν Ἀγγλίαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας, ὡς δρεῖς τῆς φαντασίας, ἐπιθυμούσης κακοζήλως, ἐνίστε, ν' ἀνατρέχῃ εἰς τὰς ἀηδίας ἐποχῶν πτωχῶν πάσης καλαισθοσίας.

Τώρα, ἀν θελήσετε τε ν' ἀκούσετε τοὺς σχολιαστὰς καὶ τοὺς μέχρι μανίας θαυμαστὰς τοῦ Σεκσπέρου, ἀπὸ τοὺς μὲν θὰ μάθετε δτι δ πρωταγωνιστὴς Εὔτυχις εἶναι δ μᾶλλον ἀξιαγάπητος καὶ φιλάγαθος τῶν μάγων, ἀπὸ τοὺς δὲ δτι παρημέλησε τὴν διοίκησιν τῆς πατρίδος αὗτοῦ διὰ ν' ἀφιερωθῇ εἰς μελέτας, αἴτινες ἐπροξένησαν τὴν δυστυχίαν του, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιστήμης, τὴν δποίαν ἔμαθεν, ἥδυνήθη, εἰς νῆσον ἔρημον, νὰ δώτη ἀγωγὴν ἔξαίρετον εἰς τὴν θυγατέρα του, νὰ κατανικήσῃ φυσικὰς καὶ ὑπερφυσικὰς δυνάμεις, γ' ἀνακτήτη τὸν ἀπολεσθέντα θρόνον του, καὶ νὰ κατα-

στήση εὕτυχη τὴν Μιράνδαν. Καὶ ἄλλοι πάλιν συγκρίνουσι τὸν Εὔτυχιον πρὸς τὸν Ἰάκωβον πρῶτον, βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Σεκσπῆρον αὐλοκολακεῖαν, χωρὶς νὰ ἔξετάσωσι ἢν ὑπῆρξε ποτε δὲ Σεκσπῆρος αὐλοκόλαξ. Τινὲς δὲ εἶπον ὅτι δὲ Εὔτυχιος εἶναι αὐτὸς δὲ Σεκσπῆρος ὅστις, αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνέσεως, ἥμα διδαχθέντος τοῦ δράματος τῆς Τρικυμίας, παρήτησε τὸ δραματικὸν στάδιον, καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὸ Στρατόδρομον, ὅπου καὶ ἐτελεύτησε, μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν πέντε.

Τοιαύτας, καὶ ἄλλας παρομοίας, εἰκοτολογίας ἀναγινώσκει τις πολλάς, ἢν ἔχῃ ὅρεξιν, περὶ τοῦ δράματος τούτου. Ἐν τοῖς πλείστοις τῶν φανταστικῶν δραμάτων τοῦ Σεκσπῆρου χωροῦσι παράδοξοι εἰκασίαι, ὡς εἶναι παράδοξα καὶ αὐτὰ τὰ δράματά του. Καὶ ἢν δὲν χωρῶσιν, οἱ περὶ αὐτὸν γράφοντες τὰς κάμηνούσι νὰ χορέσωσι, ἐπιθυμοῦντες οὕτω νὰ μετάσχωσι τῆς σεκσπηρίου δόξης, καὶ, δμοῦ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σεκσπῆρου, νὰ μνημονεύεται καὶ τὸ ἴδικόν των. Περιποιοῦνται δὲ οὕτω εἰς ἔαυτοὺς τὴν ὑψίστην φιλολογικὴν τιμὴν ὅτι ἐννόησαν δῆθεν τὸν ἐν πολλοῖς ἀκατανόητον ἄγγλον δραματοποιόν. Ἡ μανία αὗτη τοῦ ὑπομνηματίζειν συγγραφεῖς, ὡς τὸν Σεκσπῆρον, εἶναι γενικὴ ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ, καὶ μάλιστα σήμερον. Εὕτυχης δὲ ὑπομνηματίστης ὅστις γράψῃ τι νεώτερον, ἔστω καὶ ἢν εἶναι τοῦτο μόνης τῆς φαντασίας του ἀποκύημα. φθάνει δὲ τι κατώρθωσε νὰ ἐνώσῃ τὸ ὄνομά του μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σεκσπῆρου, τοῦ Δάντου, τοῦ Σίλλερ ή τοῦ Γαΐτου.

Οἱ ποθοῦντες τὴν ὑπάρξιν ἐλληνικῆς σκηνῆς, ματαιωπονεῦσι, καὶ οἱ ὁμοίως δὲ βλάπτουσι, προσπαθοῦντες ν' ἀνεγείρωσιν αὐτὴν, διὰ τῆς διδασκαλίας ξένων δραμάτων, καὶ μάλιστα τοιούτου εἰδούς. Διὰ νὰ ὑπάρξῃ σκηνὴ ἐθνική, πρέπει νὰ ὑπάρξωσι δραματογράφοι. Ἄλλ' δλιγίστοι, παρ' ἡμῖν, εἶναι τοιοῦτοι, ἀξίζοντες. Καὶ ὅμως, καὶ αὐτῶν τῶν δλιγίστων τὰ ἔργα περιφρονοῦνται. Πρωτίστην, βεβαίως, μεταξὺ αὐτῶν κατέχει θέσιν δὲ πολύκλαυστος Βασιλειάδης. Καὶ μόλιν τοῦτο, σπανιώτατα διδάσκονται οἱ Καλλέργαι, δὲ Ὑψηλάντης, δὲ Νοταρᾶς, η Γαλάτεια, ἐνῷ καθημέραν σχεδὸν καλούμεθα νὰ εἰδωμεν τὸν Ἀμλέτον καὶ τὸν Οθέλλον. Ἄλλα δὲν

αἰσθανόμεθα δι, συνειθίζοντες τὸ κοινὸν εἰς τοιαύτας ξενικὰς παραπτάσεις, διαφθείρομεν τὴν ἑλληνικὴν καλαισθησίαν, ἀνευ τῆς δροίας σκηνὴν ἔθνικὴν ἀποβιζένει ἀδύνατος καὶ ἀκατόρθωτος. Δὲν εἶναι δὲ ἀναγκαῖον νὰ παρατηρήσωμεν διτοιαύτη σκηνὴν, ὅποιαν τινὲς ἀνήγειραν, δλως ξενικὴν καὶ βέβηλον, δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἄλλο εἰμὴν εἰς τὴν παραχάραξιν τοῦ ἔθνικοῦ χαρακτῆρος.

?Ἐν Ἀθήναις τῇ 14ῃ Σεπτεμβρίου 1882

ΠΑΝΑΓ. Ι. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ

Διαν ἐπιτυχῶς χαρακτηρίζει γερμανός τις τὴν ἀγάπην τῶν διαφόρων ἔθνῶν· ὡς πιστὸς παρατηρητὴς τῆς γυναικείας φύσεως ἐκθέτει τὰς ἴδεας του καταλλήλως καὶ συντόμως (παραλείπων τὴν Ἰταλίδα, ὡς μὴ γνωρίζων φαίνεται τὴν φύσιν αὐτῆς) κατὰ τὴν ἑξῆς σύγχρισιν.

— Ἡ γαλλίς ὑπανδρεύετε ἀπὸ συμπάθειαν, ή ἀγγλίς ἀπὸ συνήθειαν, ή γερμανίς ἀπὸ ἀγάπην.—

— Ἡ γαλλίς ἀγαπᾷ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μέλιτος, ή ἀγγλίς ἐπὶ ζωῆς, ή γερμανίς αἰώνιως.

— Ἡ γαλλίς ὁδηγεῖ τὴν θυγατέραν της εἰς τὸν χορόν, ή ἀγγλίς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἡ γερμανίς, τὴν ἴδιαν της εἰς τὸ μαγειρεῖον,

— Ἡ γαλλίς ἔχει πνεῦμα, ή ἀγγλίς νοημοσύνην, ή γερμανίς φόρνησιν.

— Ἡ γαλλίς ἐνδύετε μὲ καλαισθησίαν, ή ἀγγλίς ἀνευ καλαισθησίας, ή γερμανίς ἐνδύετε.

— Ἡ γαλλίς φλυχρεῖ, ή ἀγγλίς δμιλεῖ, ή γερμανίς πολυλογεῖ.

— Ἡ γαλλίς δίδει ῥόδον, ή ἀγγλίς δάλια, ή γερμανίς μὴ μ' ἀλησμόνει.

— Ἡ γαλλίς ἔχει γλώσσαν, ή ἀγγλίς κεφαλήν, καὶ η γερμανίς καρδίαν.